

TAULA

de lletres valencianes

Dibuix

A. Roca

Les gràcies de Mistral, **EDUARD MARTINEZ FERRANDO**.—Colorins darders, **GODOFRED HERNÁNDEZ**.—La mort en Venècia, **JOSEP ALCIRA**.—Asteriscos polítics, **CARLES SALVADOR**.—Anna (Un capítol de novel·la), **EDUARD MARTINEZ FERRANDO**.—Una comèdia de Miquel Duràn.—L'Acció Cultural Valenciana, **E. G. NADAL**.—Literatura i política, **ARTUR PERUCHO**.—El testament d'Amèlia.—Notes.

Número 30

PREU: 25 cèntims

TAULA
DE LLETRES VALENCIANES
REVISTA LITERARIA MENSUAL

DIRECCIÓ:
Guillem de Castro, 35

ADMINISTRACIÓ:
Círil Amorós, 39

VALENCIA

Director: A. PIZCUETA

Administrador: GODOFRED HERNANDEZ

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ
ANUAL

Ordinària (Un exemplar
cada mes. . . . . 3 PTES.
Protectora (Dos exem-
plars. . . . . 5 “

Esta classe és feta per tal de que
puguen enviar un número de propagan-
da a un Círcul, Biblioteca o amic Pen-
sen que a València casi tot està per
fer i és obra de molts la que ens havem
proposat.

AVISOS IMPORTANTS

Cada autor respon en ab-
solut del treball que signa.

Els originals no es tornen.

COL·LECCIÓ «L'ESTEL»

O B R E S P U B L I C A D E S

L'espill a trossos, per ALMELA I VIVES

Blasco Ibàñez i València, J. JUST GIMENO

Vocabulari Valencià-Castellà, JOAN DE RESA

Proses de Viatge, E. LÓPEZ CHAVARRI

Ícar o la Impotència, per A. PERUCHO

ACABA DE SORTIR

Contes per a infants (De la imaginació nòrdica).

Versió de l'anglès, per JOAQUIM REIG

EN PREPARACIÓ:

La Poesia Valenciana en 1930

Evocacions valencianes, M. Duràn de València

Mistral i Llorente, TEODOR LLORENTE

TAULA

DE LLETRES VALENCIANES

VOLUM III

MARÇ 1930

NÚMERO 30

Les gràcies de Mistral

LA figura de Mistral esdevé única al nostre temps, el consorci de l'amor i la poesia, la tornada de Provença a la vida del bell nou, sobretot, quan ens adonem del prosaisme que vivim i sospirem per un més alt venidor de la nostra València.

Enamorat del nífid cel blau de la Provença nadiua, dels resplendors sanguinis del seu sol daurat, de les seues blanques i fresques roses i del cant remorós de les Boques del Ròdan, no menys ho estava de les llegendes de l'avior i de la seua història, escrita encara a les pedres i a les venerades ruïnes, que parlaven, en el silenci, d'un bell passat de magnificència i de glòria.

Mistral ho amava tot i dintre de la seua ànima ho vivia. Allavors volgué escampar entorn aquell sentiment, el culte a la Provença integral: la revifalla de la parla s'imposava.

El seu estat de decadència a l'ocasió el colpia com si li mossegaren el cor unes tenalles, sovint en parlar o en escriure es planyia del seu verb provençal que jeia esmicolat i corromput amb aquesta expressió: Nostra pobra llengua... Però la tasca necessitava un heroi tan gran per a el seu poble, que suposés els que de Carlyle per a l'Humanitat. I ho fon ell, ell que als venturosos destins de Provença era l'assenyalat, l'ungit del Senyor, filòleg, poeta i artista literari alhora.

La llengua requeria un diccionari amb el lèxic perdut i retrobat i aquell que encara vivia, però malmés, i ambdós, en el *Tresor dou Filibrige*, al cap de vint anys, els tornà a fixar més o menys com deguessin sortir de la cristal·lina font originària, i per a més divina superació de l'empresa escrigué, entre altres obres, els formosos poemes «Mireia», «Calendal» i «Nerto», que prestigiaren el llenguatge renascut, noble i literari a la saó.

La Provença clàssica i l'actual, mercés al geni de Mistral, triomfaren allavors de la mort, i la glòria de l'una i l'altre, com la llum del sol als matins, corregueren a estendre's per França i a tot arreu del món. El seu gran company, Lamartine, de París estant, el saludava així: «Heu's ací al nou Homer» i l'Acadèmia Francesa en coronar-lo li obria tot seguit les seues portes, puix del poeta Adolf Dumas a l'actual Lleó Daudet continua l'himnari a la gràcia mistraliana, ensems que les seues creacions transcendeixen al llenç, a l'esculptura i a la música.

La fama de Mistral s'ona a Europa i a Amèrica, és ja universal: Teodor Roosevelt, el president dels Estats Units, el felicita cordialment i efusiva, i en 1906 obté el premi Nobel de Literatura juntament amb el dramaturg espanyol Echegaray... I el lleó d'Arles—la capital de Provença—sembla redreçar-se quan l'aixeca un monument en vida del poeta, ocasió que aprofitem les belles donzelles arlesianes per a fer-li la promesa en un

senzill i artístic pergami de que mai no abandonaran el traje regional per les modes parisenques, perquè ell és el que dona més perfeccions a la seua bellesa.

No acabaren ací els honors deguts al gran Frederic Mistral: Un dia arribava fins a Maillane el president de la República M. Poincaré per a visitar-lo i a la seua pura front depositava un bes en nom de tota la França.

¡Admirable Mistral, sant del treball, la bondat i la pau eternals i far del patriotisme més natural i llegítim, la teua vida fon un magisteri de totes les virtuts i els més lloables eixemples, perquè ton esperit era essència dels genis de Grècia i de Roma! Ara que celebrem el centenari del teu naiximent bé sabem que no és hora de rememorar la teua mort a l'altària dels patriarques, però fóra ingràtit conformar-se a callar-la, davant la lliçó que ens suministrà tan trista avinentesa: Pulx demanava de la seua digna esposa que ja que no podia evitar l'envio de corones, col·loqués aquestes a les tombes dels pobres del cementiri de Maillane, els quals mai no les havien tingudes...

I és que Mistral passà per aquest món sembrant l'amor i el bé entre els hòmens i la pau sobre la terra. A hores d'ara que es parla tant d'aquesta, després de Crist, cal dir que ningú la podria simbolitzar millor que ell. Direm perquè: Provença que en el passat, era la de les braves gestes heroiques, és avui encara la dels mossos esforçats que juen amb els bous, agafant-los dels corns fins que els llencen a terra i, no obstant, tots recordem que a les primeries de la gran guerra el regiment 15 d'Infanteria, comanat pel general Galleni, retrocedí davant l'empenta de l'enemic. Formada aquella divisió de provençals, el brillant escriptor castellà Gómez Carrillo s'explicà així l'estranyesa del cas: «¡Aquells soldats més que parlar de Mons i de Sedan havien sentit cantar a les cigales de Mistral!» ¡No eren, no, uns covards jamai, sinó uns hòmens plens d'amor i bondat, en una paraula, de civilitat, que de la nit al matí no anaven a convertir-los en odi o destrucció contra un poble que desconeixien i mostrand-li, a més, la ferocitat característica del guerrer d'una peçal

Es per tot això que cridem des del fons del nostre cor, rublert dels mateixos ideals que perseguia el geni de la Mare Provença: ¡Glòria eterna a Mistral!

EDUARD MARTÍNEZ FERRANDO.

Colorins darders

ANVERS

HI ha espectacles que em confonen, arribant a posseir me, tan integrament, que distrauen el fil de la meua conversa, dels meus pensaments, de lo que més íntimament pugua ocupar el moment en que eixes impresions es donen com volcades al mes esperit per entitats vitals desconegudes. El carrer sol ésser un bon escenari d'aquestes impresions

Per ell ens lliscavem quan dues dones, assentades a la taula de un cafè cridaren la meua mirada. I com que no era la primera vegada que les trobava allí, no poguí fugir de certes càbales que nasqueren de aquella coincidència.

Son caient inconfondible m'obligà, inconscientment, a esbrinar la psicologia característica d'aquests personatges.

Cada vesprada s'assenten al mateix cafè, però especialment aquelles en que les revistes importants arriben amb noves il·lustracions i noves notícies.

Les dues desconegudes amigues deuen passar la penuria més desoladora. Jo afirmaria que prenen xocolata al capvespre per no escoltar certs imperatius de l'estomac a l'hora del sopar.

No tinc antecedents de aquestes damiselles, però, no cap dubte, que viuen completament a soles en algú interior de casal, amb portal vistós, que les autorisa a donar-se certa importància. Temps enrera, quan vivia el cap de família, portaren vida folgada i tranquil·la, pero avui saben amoillar se íntimament a les circumstancies neguitoses, enca-

ra que davant del món pretenguen ésser lo que foren i visten amb el mateix rang que els corresponia en els bons temps del cotxe.

Com se vullga que la cambra on viuen es reduïda els esmersa poc de temps i açò les permet ocupar-se en les reformes de vells vestits que guarden curosament als mateixos baguls que portà la mare al viatge de boda. Cada vegada que els obrin recau un comentari de la anciana senyora i els records de llurs hores felices per paisos llunyans fan lliscar alguna que altra llàgrima per ses galtes rugoses. La filla no sap més que enfurismar-se no ja perquè eixos moments no s'acompliren en ella, sino perquè comença a obirar que ja no se li poden acomplir.

Els seus quefers no son pereutoris i els queda, generalment, temps més que bastant quan tenen que agafar el tren, anar a un espectacle o pendre bon puesto al cafè que sovintegen. Al primer dia de cada mes son sempre les primeres junt a la finestrella de l'empleat del Banc que els liquida una petita renteta heretada d'una pietosa parenta llunyana.

Viuen a soles i a soles es governen. Son lectores d'«El Hogar y la Moda» i unes veïnes les deixen els figurins darrers d'on pendre patró per a les reformes de la temporada. Açò i l'atenció que posen a les toaletes de les jovençanes esbojarrades que desfilen cofoies davant la seua taula del cafè, son, pot ésser, els aspectes més importants en la vida de les meues observades.

A la filla li duen Claudia, sense dubte, puix no pense que pugnen dir li d'altra manera; ho diuen sos esguards els seus sospirs, el seu esllanguiment. La mare... qui sap? «La mare», aixís, en redó, és prou expresiu per a la nostra senyora.

Claudia no palesa els darrers anys d'una joventut, si no la afirmació d'una vellesa consolidada al sortir de la infantesa. La seua cara està tacada per les petjades dels disgusts de qui ha rebutjat els moments passionals en que un home canta llurs exaltacions i rima amb besos les paraules sinceres que naixen al cor.

I és que Claudia passà sempre per asenyada i, encara que les desitjara, fugí de provocar tals escenes amb els dos hòmens que en la seua vida havien desfilat prenent-la. Què hagueren dit? Quins comentaris haveren fet les seues coneixences? I amb eixes reserves convencionals, viciades, volgué burlar la Naturaleça i la Naturaleça se mofava ara d'ella amb gest menyspreuador, perquè ni els polvos ni els potingos que combina donen al seu rostre la vigoria d'una joventut que ha rebut les carícies d'un home i els besos del sol quan, satisfeta, somriu en el record.

Es una dona i malgrat voldria ésser una xica; però xica que parega major, amb el mateix seny xaruc de lo que ella anomenaria «una dona de sa casa».

Aixís la veig cada vesprada al cafè, i les seues galtes verdoses a través de certs colorins d'adrogueria, delaten altre àngel caigut de la cloròsis, un d'eixos productes de l'ambient que cantava Rollinat.

REVERS

Les petites divagacions d'espectador que em produïren els meus personatges s'esvairan en reintegrar-me a la conversa dels meus companys de passeig.

Salitronejant idees em sorprengué una rialla dolça, fresca i agradable que comunicava cert optimisme. La impressió de Claudia i sa mare contrastà remarcablement amb el gest falaguer d'una alegria aixís manifestada.

Era una dona. I tots creuaren esguards com dient-se que eren d'acord en justificar l'expressió d'aquella alegria. Sols jo apareixia un poc confós, a jutjar per la estranyesa amb que em digueren:

—Però no la coneixes?

No contestí, poruc de la meua ignorància, però les aclaracions que tots s'apressaren a donar-me em fragueren de la meua perplexitat.

—Es una boja; escapada del col·legi on sos pares la reclugueren, tingué un desllic del que nasqué eixe infant que juguineja amb ella.

—I és feliç?—vaig afegir.

—La seua posició econòmica és modestíssima per la unió amb el home que volia, un casament realitzat contra no pocs obstacles familiars i de relacions, però se la veu sempre contenta. De vegades, diuen, plora per la pèrdua d'alguna amiga que la mira sospitosament, però, contenen llurs íntims que aixuguen les llàgrimes les manetes joganeres de l'infant.

Vaig seguir el meu camí i les meues divagacions. Quan foren allunyats uns passos em girí per admirar a la mare animada que somreïa al món.

I la agradable música d'uns besos infantivols es perdé entre la bullícia del carrer.

GODOFRED HERNANDEZ

La mort en Venècia

LA lectura de «La Mort en Venècia» de Tomàs Mann, dona lloc a consideracions aprop del Premi Nobel de la Literatura, instituit amb un bon propòsit i lloable orientació, i atorgat amb excessiva falibilitat. En la mateixa novel·lística alemanya trobe noms que hagueren servit per a interpretar més aproximadament l'intenció moral i social de la institució—Glaeser, per exemple—que pot dir-se defraudada. Oferix, en canvi, Mann eixe alt interès literari que és per si sol un mèrit suficient? Per la universalitat dels seus temes, per la seua veritat, per un valor humà net, lliure de conseqüències adoc-trinadores, tampoc. Tal volta tinga excelències de forma intraduïbles que escapen al lector espanyol; però la certitat d'aquest supòsit no és suficient per si sol.

Havia llegit «La Mort en Venècia» fa algun temps, seguint les instàncies d'amics que m'asseguraven el llibre com una lectura fructuosa, col·locant-lo en la cima de l'obra del seu autor. Quedà en un prestatge de la meua biblioteca prou oblidat al poc de temps de llegit. Recentment volguí, amb un examen més despaïós, rectificar un jui precipitat. I no feu sinó afirmar-lo.

El cas de Gustau Aschenbach envol una justificació de l'uranisme menys explícita que la de Corydon, i no tan hàbilment raonada. Gide arguix; Mann després d'una detinguda exposició del procés psicològic, o millor, morbològic, intenta ironitzar, es burla del món que glorifica a Aschenbach perquè ignora el seu pecat, i coneix sols els seus cinquanta anys de vida impoluta Aschenbach, que ha sigut pare i s'ha considerat sempre com un home absolutament normal, cau en l'homosexualisme per el camí de la simple admiració de la bellesa. I es creu parigual dels grecs, allò que li servix per a no disculpar-se, i per a inculpar a una professió, generalitzant lo que no és sinó simplement un «cas», possible tal vegada, però no probable i, molt menys freqüent. Es dir, mancat d'eixa vida sintètica que tenen tots els caràcters universals. Aschenbach no és representatiu encara que l'autor asseure lo contrari.

L'error de Mann consistix en fer inseparable la bellesa de la sensualitat, i en no distingir tampoc la sensualitat de la sexualitat; tres conceptes que si estàn relacionats per els seus accidents, necessàriament relacionats si es vol, tenen distinta essència.

Tal volta un protagonista, no obedint a les dots de cultura clàssica, claritat de concepció i talent eficaç que Mann li atribueix confundixca lo inconfundible, com succeix, i vullga arribar a conseqüències que enunciades no fan sinó donar-li dictat de feble constitució de ninot carent de vida, al que s'ha adornat amb atributs que no mereix, ni pot sustentar, ambs els quals no arriba tan sols a prestigiar-se, en el sentit acadèmic de la paraula prestigi.

Es ben patent la distinció dels conceptes apuntats.

¿Carix de bellesa un acord musical? Es sensual. No és sexual.

¿Es bell un pensament? Ni tan sols és sensual.

Hi ha una bellesa davant la qual es situa l'espectador en pla contemplatiu, sense que naixca, ni remotament es concebiga, el desig d'apoderar-se d'ella, inclús tenint una acció directa sobre els nostres sentits: la bellesa del mar; no la seua total bellesa en la seua harmonia de variacions, sinó un moment, un aspecte del mar, que no és el mar i si un mode de ser, que dura el temps estrictament necessari per a arribar a la nostra consciència. Com pot ni mentalment formular-se el desig d'apropiar-se d'aquesta bellesa?

El poeta no es deté únicament davant de la bellesa corporal o material. I encara que es recree contemplant la bellesa amb amor de l'esperit no es sent necessàriament implegit a la possessió carnal. El poeta desapassionat que concebig Ortega, no tan irreal com alguns han pretès, pot fer i fa una labor reflexiva, serena, freda. No li cal aïllar-se del seny i de la meditació. Perquè Aschenbach—Mann afirma, partint d'un sol cas, imaginari o real, que els poetes no poden ser ni savis ni dignes?

Sense les consideracions relatives a aquest punt «La Mort en Venècia» no seria un llibre pretencios i equivocat, sino simplement una novel·la mediocre.

Es diria de Mann lo que d'alguns pintors: no compon, Venècia no està en el seu llibre. La plaça del Lido tampoc. No conseguix síntesis. No té pinzellades de color que entonen un ambient. L'atrau solament el «cas» i les conseqüències que d'ell dedueix capriciosament, tot lo qual queda ja judicat.

Ni tan sols és vigorosa i humana la sàtira de la glorificació de Aschenbach mort quan la seua passió encara era platònica però vivia enèrgicament dins d'ell. El món que admirava a l'escriptor no glorificava els torpes desitjos de la seua carn ni les extraviades subtileses de la seua decadència espiritual, sinó la seua obra anterior que podia quedar viva, pura i honrada, encara malgrat ell.

JOSEP ALCIRA.

Asteriscos polítics

◆◆◆ **S**EMBLA que no ha passat el temps i fa més de sis anys que per causes ben involuntàries a la redacció plegava el valent setmanari «Pàtria Nova». Era el setembre de 1923. Dies abans veníem de Barcelona. Havíem estat cridat a un curs de Pedagogia a l'Escola d'Estiu. Conferencians i oïdors establíem, una vegada més, la necessitat de donar a l'infància l'ensenyament de la llengua materna. Un esclat magnífic de vida semblava que les nostres esperances tindrien ben prompte clara realitat.

La realitat, però, fon altra.

Han passat els anys i malgrat el temps perdut, inactiu, posseïm les eines del treball. Conservem l'enclusa i el mall. El foc té el seu caliu en la fornalla. L'ensenyament primari té encara aquells greus defectes que allavors sabíem trobar-li. És un dels problemes que hem de resoldre els homes en benefici de la formació dels nostres fills.

Som dins l'esperança de poder tractar amplament aquest tema bàsic del valencianisme cultural. Ara que hom anuncia la devolució dels drets individuals cal recordar als oblidadissos que és dret de l'home el poder expressar-se en la llengua materna. I que la perfecció del llenguatge s'adquirix amb l'estudi des de les edats escolars.

En començar els partits polítics llur organització el valencianisme deu bastir un programa mínim articulant els nostres caríssims ideals, que servisca d'aglutinant per a que les forces disperses s'apleguen sota el símbol de la Senyera valenciana.

Caldria saber com pensa la joventut política valenciana

Per una revista de lletres era en algun temps una clara demostració de tindre un partit pres davant l'acció governamental. Escriure en valencià, fer literatura valenciana, era, no obstant el parer d'alguns escriptors incomprensius, un gest polític.

Però avui, fer una revista de lletres, és poc. Pot compartir la política. Deu fer-la, també, explícitament. La nostra revista TAULA haurà de destinar algunes pàgines a la divulgació dels ideals valencianíssims que sentim els seus col·laboradors.

Ens és grat publicar un poema, un assaig sobre literatura; però sobre el graciós joc de paraules i sobre l'enginyós raonament preferim exposar les nostres idees valencianistes.

Abans que escriptors, prou abans que poetes som homes, som ciutadans.

Per ésser ciutadans som propagandistes.

CARLES SALVADOR.

Anna

(Un capítol de novel·la)

Allons mes enfants!—exclamà Genoveva dirigint-se a les mosques, al mateix temps que les espantava amb el devantal cap a les finestres. Ella havia viscut llargues temporades a França i algunes frases i paraules li havien romàs inculcades en la seva parla. Un cop va tenir les coses en ordre s'atansà a l'escala del pis i digué en veu alta:

—Adéu, Llorenç; vindrem de seguida; tu no et moguis.

Genoveva es dirigí al poble a pas cuitat, prenent un corriol que serpejava entre els horts d'aquell grup de cases humils de la platja. De tant en tant llençava un ràpid esguard sobre la mar en calma, tot observant els moviments del «Malva-rosa».

Encara no hauria fet cent passos quan encajà en son camí una dona carregada amb un gran feix d'alfals que anava deixant al darrera una olorosa flaire fresca i humida.

Genoveva, que s'adonà de la inutilitat de la seva pressa per tal com el bergantí avançava lentament, retardà el pas i vinclant un xic el cos, digué:

—Bones tardes, Anna.

La pagesa no va respondre de moment; tragué una mica el cap per sota la feixuga càrrega, com una tortuga el treu sota la closca, i respongué a la fi, amb una veu sorda, gairebé imperceptible:

—Bones tardes.

Aleshores Genoveva insistí:

—Sóc Genoveva, la dona de Bartomeu el mariner. Bartomeu és a punt d'arribar i vaig al port a rebre'l; navega en el «Malva-rosa».

La pagesa, però, no digué res; seguí endavant gairebé invisible sota el munt d'herba que al mateix temps que la seva olor mullada deixava sentir el ritme del caminar.

No obtenint resposta, Genoveva seguí parlant:

—Va a la vora de quatre mesos que Bartomeu sortí de la casa. Quan marxà, el meu Llorenç, es trobava encara polit i fresc com una rosa... Qui ho havia de dir! Ara la febre me'l consumeix d'hora en hora, me'l va consumint de minut en minut. Avui el metge m'ha dit: Genoveva, per què em fas venir cada dia, inútilment? Viviu tan lluny! Jo perdo el temps. Aquesta criatura ja no té remei...

Sota el feix d'herba semblà sentir-se un lleu sospir. Això encoratjà la Genoveva a continuar parlant. Aixecà la cara endurida pels neguits d'una vida llarga i difícil i entre les arrugues de mil sofriments passats, els seus ulls, petits, emboirats, esguardaren el cel lluminós, sense veure'l.

—Onze fills se m'han mort, onze fills, Anna!, i aquest que em queda aviat ens deixarà. Necessitats del viure ens han obligat a instal·lar-nos avui aquí, demà allà, i a tot arreu Déu ha volgut que hi enterrés alguna criatura.

En aquest moment les dues dones arribaven a un punt en què el corriol s'unia al camí del poble i la pagesa s'aturà per tal de descansar una mica. Sense esperar ajut—com acostuada a no rebre ajut de ningú—descarregà el feix d'alfals sobre el marge i deixà al descobert la seva figura fins ara oculta. Era una dona minsa i eixuta; tots els ossos de la cara se li marcaven agudament sota una pell tènue i bruna; hom diria que sos ulls no tenien esguard; el seu nas semblava que un ocell l'hagués bequejat amb obstinació; tota l'expressió de la cara venia a concentrar-se en el gest de cruia amargor que li doblava la ratlla de la boca enfonsada i sense dents. Entre els parracs miserables que la cobrien, la falç, passada pel tros de corda d'espart que li servia de cinturó, reflectia en la seva fulla metàl·lica les clarors vermelles, sangonoses, del crepuscle.

En efecte, el sol s'era post i tot el cel s'havia encès d'una resplendor vermella que es concentrava en el ramat de núvols i nuvolets que per ell navegaven. Semblava que cremessin tots els boscos de la part de ponent. Vermella també era la superfície quieta i llustrosa de la mar, vermella l'aigua dels reguerols. Igualment, al darrera de la figura obscura de la pagesa, s'havia encès en llums rogenques l'aigua que inundava uns camps: Aquesta dona s'havia tret d'una butxaca fonda un bocí de pa sec i negre i esmicolant la molla amb els dits anava menjant-lo pausadament. Per fi sos llavis s'obriren i sense mirar, amb una veu aspra i eixuta, deixà sentir aquesta cruia pregunta:

—Genoveva, ja tens la consciència tranquil·la?

Genoveva que s'havia aturat igualment, es mirà tota esbalaïda la pagesa. No comprenia ben bé aquelles paraules inesperades.

—Què vols dir, Anna?

Anna donà un cop de peu a una parella de pardals que intentava bequejar les engrunes que li queien a terra, al mateix temps que els deïa exasperada:—Fugiu, lladres!—i després responent a la Genoveva, s'expressà així amb ironia:

—Que tot això ben bé podria ser càstig de Déu...

Talment com en un edifici devorat pel foc s'il·luminen les calcigades finestres per la resplendor d'algun darrer caliu inflammat de sobte entre les runes de l'interior, així en les finestres dels ulls d'aquella dona hi brillà un llampec de còlera enigmàtica.

—Càstig de Déu!—repetí Genoveva feblement, com un ressò i com si l'aguda sageta li hagués focat el cor. Baixà el cap i romangué pensívola.

La pagesa ni tan sols l'esguardà; havia acabat de berenar i creuada de braços, estintolada sobre el marge, dirigia la mirada indiferent vers un punt llunyà que segurament no veia.

Després d'un instant de reflexió, com si les paraules d'aquella dona li haguessin obert una oculta ferida. Genoveva reprengué la seva parleria, però canviant de tema:

—Mai com ara havia esperat amb tanta d'ansia la tornada de Bartomeu. Tinc ganes de que arribi i al mateix temps tinc por. Bartomeu és covard davant la dolor, no la sap resistir i aviat es desespera. Tothom diu que és un home alegre, però ningú el coneix com jo: la seva alegria és fingida, és com una màscara que es posa per a enganyar-se a sí mateix. I per això pren tanta absentia, per a excitar-se, per a oblidar. Ell diu que l'absentia la pren com un malalt pren una medicina. El meige riu, riu de molt bona gana perquè això és un disbarat, però després es posa seriós i li aconsella que no la torni a tastar.

Tota aquesta parleria no obtingué altre comentari que un llarg silenci durant el qual semblà surar sobre les dues dones un nuvolec de melangia. No veient-se escoltada, Genoveva cercà amb l'esguard el «Malva-rosa» que ara, ja més a prop, esperava el vent favorable penflar el petit port. Per fi Anna féu un moviment.

—És tard—digué, s'ajupí vora el marge i amb una lleugera empena féu passar el feix d'herba a la seva esquena. Un cop assegurada la càrrega sobre el seu cos deixà sentir un feble «adéu» i travessant la carretera, prengué un altre corriol que desapareixia entre camps de dacsa. Genoveva restà encara un moment immòbil, veient-la allunyar-se entre les vermellors del crepuscle, després seguí el seu camí vers el poble.

Aquella dona—pensava tot caminant—vivía sola ja feia molts anys. El seu marit morí en la mar. Tots els que la coneixien d'aleshores deien que sentia una estimació singular per ell i que abans del sinistre es considerava feliç. La nit que aquell home va perdre la vida, el temporal era esgarrifós; un llamp eixordador caigué sobre la nau en què navegava el pobre mariner i aviat l'aigua començà d'entrar a doll per la bodega i la desesperació s'apoderà dels tripulants. Veient el vapor perdut i no disposant sinó d'un petit bot el capità, revòlver en mà, va ordenar que s'embarquessin els homes casats (eren dotze) i els altres solters, restessin a bord a esperar la mort segura. L'ordre fou complert; els homes que tenien dones i fills ocuparen dificultosament el reduït bot i s'abandonaren a les ones negres i gegantines; els solters presenciaren l'escena amb amarga desesperació i més d'un hauria lluitat amb les ungles i les dents per obtenir-hi un lloc sinó hagués temut el revòlver del capità. El vaixell anava enfonsant-se i en mig del bramular de la tempesta—lluita espaventable entre la mar i els núvols—a penes si es sentiren els tristos adéus. Quan apuntaren les primeres clarors de l'aurora el temps s'havia asserenat i el vapor, per bé que malmès, es mantenia encara sobre les aigües ja lliure de perill, adobada l'averia per aquell grapat d'homes ansiosos de viure. A bord tothom treballava diligent i cantava. Però quan aparegué el sol esplendorós les cançons deixaren de sentir-se, una emoció gran dominà els braus mariners. Vetaquí que sobre la mar calma i blavosa varen anar apareixent cadàvers d'homes que tothom coneixia: eren els cadàvers dels tripulants casats. I ja el vapor s'atansava al port; sobre les roques de l'escollera s'hi veien grups de dones en ansiosa espera i la brisa suau i acaroadora, perfumada, portava de vegades el nom d'un home estimat, pronunciat per una dona o per un nen. Segurament que entre aquelles dones s'hi trobaria la petita Anna, tan il·lusionada, tan desitjosa d'amor. Aleshores tots els ulls de la jove tripulació salvada esguardaren interrogadors el cel esplèndid d'aquell matí inolvidable, no comprenent un disegni tan singular de la Providència. Tanmateix el capità recomanà una oració i tots els mariners es descobriren i s'agenollaren.

ERNEST MARTÍNEZ FERRANDO.

Del llibre «Tres històries cruels», pròxim a publicar-se en la Biblioteca «A tot vent» (Barcelona).

Literatura i política

Hi ha una colla de beduïns literaris que, d'alguns anys ençà, ha divulgat el truc de la «literatura pura» i la bestiesa de que el literat—l'artista en general—no deu fer política. Em fa l'efecte que els que diuen semblants coses són els mateixos que abans feien de joves mauristes. Al menys, palesen una mentalitat igualment negativa i una sensibilitat perfectament cavernària.

D'això de la «literatura pura» cal parlar detingudament. Per la meua part, l'accepte i la defensa. Però, no amb exclusivitat; és a dir: sense excloure les manifestacions literàries que no siguin «pures». M'agraden de manera extraordinària els poemes catalans de Carles Salvador i de Sánchez-Juan, i els castellans de Guillén i d'Alberti. Dic més: és aquesta la poesia que m'agrada. En canvi, en alguns casos, pot no agradar-me el poeta, l'home, en el seu aspecte ciutadà, civil. I això em passa amb l'Alberti. Com em passa amb Giménez Caballero, ciutadà indigne i repugnant, però escriptor vibrant i admirablement preparat.

Jo, considero l'obra amb independència de l'home que l'ha produïda. Amb un criteri intel·lectual (i encara que sols siga intel·ligent) no es pot procedir altrament. Si barrejem l'actuació civil de l'autor amb la valor artística de l'obra, hem de menysprear des de Voltaire (cortísà submís i servil) fins a Pirandello i a D'Annunzio. I això fora una gran barbaritat. I per conseqüència, hauriem de reservar la glòria més preuada a un matemàtic boig i desencaixat com Fola Igúrbide pel fet que havia escrit truculents drames socials. fora una barbaritat més grossa, encara!

No tenim dret a demanar que tots els homes siguin tallats pel mateix patró. Lo que podem fer—això sí, i d'una manera inexorable!—és jutjar-los. Hi ha escriptors capaços d'assolir un gran màxim de puresa literària, i totalment ineptes per a la puresa ciutadana (Ortega i Gasset) i hi ha uns altres l'actuació ciutadana dels quals és tan pura i admirable com llur obra (Unamuno).

Quan la colla de beduïns defensa la literatura pura, lo que fa en realitat és defensar l'abstencionisme polític del literat en tant que ciutadà. I això ja és una altra cançó. Jo, que no condemne la literatura impura i que no faig més que preferir la que té un grau més elevat de puresa, soc, en canvi, intransigent amb els inhibicionistes, i sobretot si el que s'inhibeix és un intel·lectual, car l'intel·lectual ve doblement obligat a servir el seu país amb l'obra i amb l'actuació personal.

No fa molt de temps, un dels literats joves més estimats a França, Jean Cassou, em deia: «Al meu país, hom pot permetre's el luxe de no fer política; però, a Espanya, on no teniu assegurats ni tan sols els drets més elementals, la inhibició política és un crim.» Cassou, interpretava sense saber-ho el meu propi pensament.

En resum, per a acabar: soc partidari de la literatura pura, encara que admeto la que no ho sigui. Però, crec que el literat més pur del món, en quan acaba la feina i surt al carrer, deu sentir la ciutadania, deu fer política, deu apropiarse les inquietuts del seu poble i de la seua hora, *deu ésser home*.

I si no ho és, podrà ésser un literat portentós, però serà un tipo repugnant i baix.

Jo, em quedaré sempre amb Unamuno i Blasco Ibàñez i Valle-Inclán, i us regalaré a Giménez Caballero.

ARTUR PERUCHO.

Paris, febrer de 1930.

Una comèdia de Miquel Duràn

EL nostre bon amic Miquel Duràn ha estrenat en el Teatre Novetats una nova comèdia «Parents, amics i coneguts» que ha assolit un verdader èxit de públic i que ha fet escriure als crítics les millors paraules d'elogis. Ens plau enormement aquest sucès de la carrera artística del nostre amic. Ferrán i Mayoral, a càrrec del qual ha anat la crítica de «La Veu de Catalunya» parla de l'obra estrenada i de l'autor en els següents termes:

«La nova comèdia del nostre estimat company assenyala un gran pas endavant en la seva carrera d'autor dramàtic. Totes les excel·lències que apuntaven en la seva comèdia anterior estrenada a Novetats, són en aquesta plena realitat. En Duran ha renunciat al realisme de la seva primera comèdia, a l'atenció massa minuciosa envers els detalls purament anècdotics de l'argument, per a donar-se a un joc superior, intel·ligent, els personatges, l'estructura escènica.

Totes les obres qui han reeixit ací i, sobretot a l'estranger aquests darrers anys, porten el segell d'aquesta renúncia al verisme, a la tesi «viscuda», a la reproducció d'un cas real, per a tornar al joc, en aparència arbitrari, però en el fons ple de racionalitat i alta justificació artística dels clàssics de la comèdia. Tot jugant amb l'absurd, amb l'impossible, amb les combinacions capricioses d'una realitat fantasiada, obtenen una veritat més profunda, un sentit humà més palpitant.

En Duran de València, tan estudiós i atent a les manifestacions teatrals de l'època, ha seguit aquesta orientació i bé pot gaudir-se dels resultats obtinguts».

«El públic, doncs, entra tot seguit en el tema, en la intenció de la nova comèdia d'En Duran. Ara ell podrà amb tota llibertat lliurar-se al seu joc, a la seva traça de comediògraf. I verament, en Duran ha sabut revelar-los amb sobrietat, enginy, coneixement segur dels efectes; ha sabut moure amb gran agilitat i diversitat una sèrie de caràcters ràpidament esboçats, però de viu relleu, i ha donat a les escenes interès i animació. La gran escena de la lectura del testament al primer acte, tot i ésser d'una forta realitat humana, està múltiplesment combinada amb un esperit d'esquematització caricaturesco molt notable. L'elogi que el mort va dedicant a cada aspirant a la fortuna, abans de decepcionar-lo, no sols serveix per a posar de relleu la passoneta de cada un, sinó que artísticament constitueix un d'aquells recursos de «repetició» i simetria qui donen tanta valor teatral a les escenes d'un Molière.»

Després d'analitzar el desenrotll de l'acció en els tres tres actes que formen l'obra, J. Ferrán i Mayoral acaba la seua crítica amb aquestes paraules:

«Ens sap greu no disposar d'espai per entretenir-mos a referir detalls. Afirmem una vegada més que Duran de València ha fet una comèdia sòbria, ben escrita, enginyosa, plena d'interès. Tenim un nou comediògraf de qui podem esperar grans coses. Aquesta obra el compromet a treballar molt i amb excel·lència, i estem segurs que no ens decepcionarà.»

PASSARELL

L'Acció Cultural Valenciana

ALS VALENCIANS DE TOT L'ANTIC REINE

LA present conjuntura històrica ens obliga a tots els que sentim fonament l'amor per la nostra terra a obrar amb tot el nostre esforç per l'assoliment del respecte i l'estima a la nostra llengua i a la nostra personalitat.

Síntoma ben clar d'aquest nou esperit que s'alça són les tendències que dins del nostre camp polític es marquen envers una actitud francament valencianista, polaritzant-se en els tres malisos de dreta, centre i esquerra, propis de tot fet polític integral.

Nosaltres hem cregut que teniem una activitat pròpia i previa a tota definició política i que no és altra que la d'una sostinguda i ardida campanya en favor de l'expansió i millor coneixement de la nostra llengua, del nostre paisatge, de les nostres costums, història, art i literatura.

Es aquesta una ambiciosa labor per a la que necessitem i esperem comptar amb els nostres germans de totes les terres valencianes i especialment amb aquells que per la seua autoritat espiritual, com són rectors i mestres, més poden fer en aquest sentit.

Aquest treball en llur doble aspecte de difusió dels nostres postulats valencians i de recopilació de totes les notícies que servixquen per a l'enriquiment dels nostres coneiximents vernacles han d'ésser a càrrec dels joves i a ells ens dirigim especialment. Hi ha que traure fotografies i apunts dels nostres monuments i del nostre paisatge, hi ha que pendre nota dels tresors lingüístics tancats a les nostres comarques, hi ha que recopilar totes les riquíssimes manifestacions del nostre folklore...

Per tot açò que diguem la nostra joventut deu anar a l'excursionisme amb tot el seu entusiasme per tal de tonificar el cos i enriquir l'esperit.

A més demanem l'ajut de tots aquells que veient amb simpatia la nostra tasca no estiguen en situació d'emprende aquesta activa lluita.

Uns i altres hauràn de sostindre el nostre butlletí quinzenal «Acció Valenciana» d'imminent aparició i que serà l'orgue del nostre moviment i al mateix temps una revista de tota la nostra vida cultural.

Volem que siga el nostre un moviment popular, i per açò hem fet tres categories de subscriptors. La primera per als socis actius d'una pesseta mensual, una altra, també mensual, de quota voluntaria, per als socis protectors i la tercera per a aquells simpatitzants que no es consideren amb forces per a sostindre'ns regularment, de tres pessetes anyals.

Hem d'insistir encara en el caire totalitzador de la nostra empresa. El fet de residir en la capital de les terres valencianes no creguem que ens done cap dret, ans al contrari sentim per això mateix una major obligació envers tots els nostres compatriòtes. Que tots ells es sentixquen col·laborador en aquesta sagrada missió i ens ajuden en llur aportació moral i material!

Tenim el desig de llençar la nostra fulla el 1.er d'abril, i esperem que si bé humil d'aspecte serà en canvi constant en llur tasca. Pensem que la nostra pàtria precisa de tots els seus fills.

Les vostres adhesions que esperem tot seguit, serviu-vos adreçar-les a En Francesc Carreres, Jorge Juan, 13, València.

E. G. NADAL.

València i març, 1930.

Sobretaula

◆ **E**N la llibreria Maragat que s'ha obert de faisó excelent i urbaníssima en la Plaça de Castelar, hi ha, a certes hores, un públic especial capficat entre estatges i piles de llibres.

I s'ouen curtes converses bibliòfiques. Per exemple:

Un jovincel intel·lectual.—Que't sembla el *Tàntalo* de Schiller?

El company, seriós.—Homel...

El j. i.—No't pareix que devia comprar aquest «Espectador» d'Ortega?

El c. s.—Bé...

El j. i.—Què t'agrà més de Monterland?

El c. s., (categòricament).—Sa germana.

◆ Als que som especialment literats ens fa pena que per culpa de la política patixquen certs valors literaris. Ens referim a D.ª Natividad Domínguez, que des de la fi de la Dictadura està en perill d'ostracisme. Aquesta oradora de la que ha dit el mestre F. Monterde que

«cual flauta dórica su voz resuena
si a la tribuna deleitando asciende.»

Aquesta oradora que té discursos amb paràgrafs com aquest: «¿Qué es belleza?... Y ¿qué se yo lo que es belleza? Decídmelo vosotros que lo sabéis mejor. Leí muchas definiciones de hombres y quedé en tinieblas: No me dieron más luz que el *no sé qué* de Gioverti. La belleza es... la belleza. Yo no sé quién me la dió a conocer, pero cuando la encuentro la saludo.»

¡Còm se veu en aquest període la gran personalitat de la autora! De tal forma que sembla que llegim aquell article de Aparisi i Guijarro:

«¿Qué es belleza? Decídmelo si lo sabéis. Leí muchas definiciones de hombres esclarecidos y quedé en tinieblas. No me dieron más luz que el *no sé qué* de Gioverti. La belleza, etc.»

◆ Atre valor que perilla per les mateixes causes és Ramos de Castro, el poeta de «La Nación».

L'autor d'allò:

«Sixto, a mí y a mis amigos
a atenciones nos asaba.
nos ponía y nos quitaba
diestramente los *gabanes*.»

Clar que un escriptor vulgar haguera posat «los abrigos». Però ell, no per equivocació, sinó per originalitat ha inventat este truco de sustituir una consonant per atre sinònim. No hem pogut resistir l'imitació:

En Ramos es natural
la coincidència concreta
de ser en premsa poeta
i en política... upetista.

◆ En canvi atres han guanyat terreny: Emili Fornet. Aquest escriptor s'ha fet liberal. En un article seu de fa poc declara:

«Hay que ir a una Constitución favorable al pueblo... Con el pueblo es con quien deben contar los que sean francamente liberales... Es el pueblo a quien se ha de constituir de hoy en adelante.»

Ara que no sabem si «El pueblo» li ho agrairà, perquè tot això està publicat en «El Mercantil».

El testament d'Amèlia

(Poesia popular en el comtat
de Concentaina).

*La reina estava malalta,
la filla d'un rei francès;
anaven a visitar-la
comtes, ducs i cavallers,
En això, va entrar sa mare;
com una que no sap rés;
—Filla, de la meua filla,
quin és el mal que tú tens?
—Mare, de la meua mare,
el meu mal vós el sabeu:
m'han donat ou en melsini,
no vos pot perdonar Déu!
—Filla, de la meu filla,
a mí, què és lo que em deixeu?
—Mare, de la meua mare,
el palau no el tinc per meu.
Nou castells que tinc en França,
els nou tinc per compte meu:
tres en deixé pàls pobrets,
pobrets, per l'amor de Déu;
i tres li'n deixé a don Carles,
Don Carles que és germà meu,
i tres en deixé a l'altar
per a llumenar a Déu.
—Filla, de la meua filla,
a mí, què és lo que em deixeu?
—Mare, de la meua mare,
un dogal pà que us pengem.*

NOTES

Als polítics valencianistes

Alguns elements significats de la política valenciana, s'incorporen a les activitats públiques amb un caràcter valencià que no havien ostentat fins ara. Ens referim als elements d'«El Diario de Valencia» que constitueixen en el camp de la dreta—política i religiosa—els defensors de les reivindicacions regionals. Ens adrecem a ells, exclusivament a ells, perquè són els únics que tenen actualment representació en la Diputació i l'Ajuntament.

Ja sabem que les seues preocupacions valencianes abarquen els interessos materials i els interessos espirituals. Però lo positiu en la política són els primers, i les coses que afecten a l'esperit per aquesta causa s'obliden a sovint.

En la Diputació i en l'Ajuntament existixen acords establint la cooficialitat del valencià. Són uns acords que naturalment no tindran cap valor si no hi ha qui els pose en pràctica. Per això ens agradaria que al mateix temps que fan declaracions de valencianisme, en feren la demostració.

La llengua valenciana necessita ajudes més efectives que la del respecte. Sobretot d'aquells que volen un complet r. ssorgir valencià. La llengua valenciana donaria a les intervencions polítiques una tònica més definida que tots els extremismes verbals i que totes les denominacions imaginables.

La llengua i la Universitat

El Centre de Cultura ha demanat el restabliment de la Càtedra de llengua valenciana que hi havia a la Universitat. L'hem d'acompanyar en eixa petició que per la seua evident justícia haurà de ser atesa.

El valencià, que subsistix en el carrer i en les llars valencianes, que és l'únic mig d'expressió de gran part d'habitants del reine, que és l'idioma literari de València, per una sèrie de prejuïns incults, no havia tingut la deguda atenció de les corporacions oficials i de les institucions d'ensenyança. Al crear-se dins de la Universitat l'Institut d'Idiomes, es va incloure l'estudi del valencià entre l'ensenyament d'altres llengües. Era una concessió obligatòria, perquè no haguera pogut justificar-se mai que es donaren lliçons de llengües estrangeres i es persistira en l'exclusió de la llengua pròpia. S'obrí aleshores una Càtedra de Valencià.

Però eixa Càtedra quedà suprimida durant la Dictadura. No ha d'estranyar a ningú. Una de les principals missions d'aquell règimen era acabar amb qualsevol varietat lingüística o política. I els servidors de la Dictadura, cuitaren a suprimir aquella modesta Càtedra, que subvertia l'ordre...

Ara que estàn reparant-se les extralimitacions del període dictatorial, és oportú recordar que la persecució arribà fins a la nostra llengua.

L'ànima valenciana, desgraciadament, no sent els ultrages que se l'inferixen. Aquesta mesura contra el seu idioma passà desapercibuda fora del reduït círcul dels seus cultivadors. Però el valencià és la llengua de tots i les ofenses ens afecten a tots per igual.

Demaneu, per tant, el restabliment de la Càtedra de Llengua Valenciana de la Universitat no en

nom nostre, sinó en nom de tots els valencians dels que tenen consciència de la significació espiritual de la llengua, i dels que per incultura o desviació sentimental, la menyspreen grollerament.

El setmanari "Libertad"

A Castelló ha començat a publicar-se un setmanari, orgue dels republicans d'aquella ciutat.

En tots els números porta una secció escrita en valencià, sobre temes polítics o culturals, indistintament.

Es una prova de que entre el títol i el contingut hi ha una verdadera correspondència. I és també una prova de que el republicanisme castellanenc comença a pendre una excelent orientació.

Virgili Bernabeu en Barcelona

Virgili Bernabeu ha fet una exposició de les seues obres en les Galeries Laietanes de Barcelona.

La crítica li ha dedicat paraules molt falagueres. Reproduïm un paràgraf de Carles Capdevila:

«El pintor valencià Virgili Bernabeu és un adepté de la moderna escola del seu país, de la qual en poc temps n'havem vist mostres ben característiques. L'aportació de Virgili Bernabeu és una de les més autoritzades perquè denuncia un veritable temperament de pintor. Com els seus companys d'escola, tira a apagar la brillantor llampant de la paleta tradicional de la seva terra i a posar en valor, amb el vehicle d'una pinsellada, ampla i lenta, la irització de l'atmosfera i les tints suaus que el seu paisatge dona.»

Un article del Sr. Ferrándiz Torremocha

En «El Luchador» d'Alacant—que repetidament ha concedit atenció a les nostres coses—ha publicat el senyor Ferrándiz Torremocha un article molt ben orientat parlant de l'anarquia ortogràfica implantada de fet per alguns escriptors valencians, particularment dels que escriuen per al teatre.

No obstant, ens permetrà que fem algunes objeccions. En primer lloc, nostra llengua no és un dialecte; és un idioma perfectament definit, encara que siga corromput per algunes persones.

En segon lloc, no cap parlar del llenguatge «alicantí» com a possible instrument d'una cultura literària. Poden haver certes formes peculiars d'Alacant en la llengua valenciana; però llengua valenciana no més n'hi ha una, parlada en les tres actuals províncies. La tasca dels erudits Figueras, Elizacín, Montero Pérez—anomenats per l'articulista—potser i deu ser la d'estudiar des d'un punt de vista científic les peculiaritats de la llengua que es parla en les comarques meridionals; però en quant a les normes per a escriure deuen i poden propugnar les mateixes per a tots els valencians de l'antic regne.

... res més, com no siga agrair al senyor Ferrándiz Torremocha el seu interès per les nostres coses, que són les d'ell.

Escrites aquestes ralles, llegim en el mateix diari alacantí un altre article de M. López González, abundant en el mateix concepte. Repetim les observacions aplicables i agraim igualment l'interès per aquestes qüestions.

Matalaps

Ciril Amorós, 8

SENEP PONS

SASTRE

PLAÇA
MOLÍ DE LA ROBELLÀ, 3

RELLONGERIA

DE

Vda. de JOAN LLORENS

S. VICENT, 96

RELLONGES DE TOTES CLASSES

COMPOSTURES GARANTIDES

ZENITH

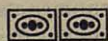
EL SUPER-RELLONGE

Tintoreria Soto

NOM I MARCA REGISTRATS

Grans Tallers per a la neteja en sec i el tenyit de robes usades

SUCURSALS
EN VALENCIA I CASTELLÓ

DESPATX CENTRAL:
AVINGUDA DEL PORT, 47

TALLERS

Institut Candela, J. S. (Junt a l'Avinguda del Port.)

